

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ד, 2014
מספר השאלון: 220,022115

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק I	–	פרק ראשון	–	(30x1)	–	30 נקודות
		פרק שני		(30x1)		30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי ופרק רביעי	–	(20x2)	–	40 נקודות

נבחנים אקסטרניים יענו רק
על פרק שלישי – בית שני

סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.

במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות,

המופיעות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

(3x13) – 40 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מהפרק הראשון ועל שאלה אחת מהפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. מאפייני התנועות הלאומיות והתנועה הציונית

לפניך כרזה לציון חמישים שנה להסתדרות הציונית.

(מתוך אוסף הכרזות של הארכיון הציוני המרכזי, ירושלים)

א. אילו מאפיינים קושרים בין בני אותו הלאום ומלכדים אותם, על פי מה שלמדת?

הסבר כיצד שניים מהמאפיינים האלה באים לידי ביטוי בכרזה שלפניך.

(17 נקודות)

ב. הצג את המאפיינים של מנהיגי התנועות הלאומיות באירופה, והדגם כיצד מאפיינים אלה

באים לידי ביטוי אצל הרצל, מנהיג התנועה הציונית. (13 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. צמיחת התנועה הציונית ופעילות התנועות הלאומיות

א. קרא את הקטע שלפניך מספרה של אניטה שפירא "חרב היונה", וענה על השאלה שאחריו.

התנועה הציונית באה לעולם בעקבות אכזבה. החלום של המאה ה־19, שהקדמה תוביל את העולם אל עתיד נאור, שבו העיוותים והאפוליות של העבר ייראו כחלום בלהות שחלף, נתברר לקראת סוף המאה כתקוות שווא. התגשמות החלום של השתלבות היהודים בתוך החברה האירופאית נראתה רחוקה מתמיד. עם החלת זכות הבחירה הכללית, ההשתתפות של ההמונים בפוליטיקה לא חשפה את הרגשות החיוביים של בני העמים, אלא שחררה יצרים ודעות קדומות. הייתה זו שנאה למי שמתיימר להיות חלק מן האומה: שרוצה ליהנות מאותן זכויות, להתחרות על אותן עמדות, להיות שותף בתרבות הלאומית. הציונות הייתה בת זמנה. היא הייתה יכולה להפוך מרעיון של כמה "משוגעים לדבר" לתנועה של ממש בתקופה זו דווקא ולא בתקופה אחרת: היא ספגה לתוכה רעיונות והלכי רוח, נטיות ודפוסי פעולה, האופייניים לאותה התקופה. (מעובד על פי א' שפירא, חרב היונה, עם עובד, תשס"ג, עמ' 19, 23)

על פי הקטע, הסבר את הגורמים לצמיחת התנועה הציונית. (16 נקודות)

ב. הצג שניים מהשלבים העיקריים בהתפתחות של הפעילות הלאומית באירופה במאה ה־19, והדגם אחד מהשלבים שהצגת, במדינה שלמדת עליה. (14 נקודות)

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. הציונים בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה

א. הסבר את הסיבות לעליית יהודים לארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה, והצג שני קשיים שהיו לעולים בארץ. (15 נקודות)

ב. הצג שתי צורות התיישבות חדשות שהוקמו בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה. תאר את הסיוע של אחד האישים או הארגונים לאחת מצורות ההתיישבות שהצגת. (15 נקודות)

4. הפעילות של הרצל

א. הצג שני קשיים שעמדו בדרכו של הרצל להגשמת המטרות של התנועה הציונית לפני קונגרס אוגנדה (1903). הסבר כיצד הוא התמודד עם אחד מן הקשיים האלה. (15 נקודות)

ב. הסבר את הגורמים שהביאו את הרצל להציע את תכנית אוגנדה בקונגרס השישי (1903), והצג שני טיעונים של מתנגדי התכנית. (15 נקודות)

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם לא יענו על חלק II (שאלות 5-13).

במקום חלק II עליהם לענות על שלוש שאלות נוספות בנושא הלאומיות (שאלות 14-18), המופיעות בדף נפרד שיחולק להם.

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
תלמידים ובוגרים אינטרניים יענו על שתי שאלות מאחד הפרקים:
פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7).
או
פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13).
נבחרים אקסטרניים יענו על פרק שלישי בלבד.

פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-7 (לכל שאלה – 20 נקודות).

5. בית המקדש בתקופת בית שני

- א. הצג שניים מהגורמים שעיצבו את בניית בית המקדש בתקופת שיבת ציון. (8 נקודות)
- ב. הצג את תפקידיו של בית המקדש בתקופת בית שני, והסבר מדוע גרם חורבן בית המקדש (לאחר "המרד הגדול") למשבר עמוק בעם היהודי. (12 נקודות)

6. השלטון הרומאי בארץ-ישראל

- א. מהו "מלך חסות"? הסבר כיצד שתיים מפעולותיו של הורדוס מעידות על היותו מלך חסות. (10 נקודות)
- ב. הצג שני מאפיינים של שלטון הנציבים הרומאים, ותאר את ההשפעה של מאפיינים אלה על פרוץ "המרד הגדול". (10 נקודות)

7. מרד בר־כוכבא

- א. הסבר שתי סיבות למרד בר־כוכבא. מה היה היקף המרד? (10 נקודות)
- ב. הצג שלוש מתוצאות המרד בתחומים שונים, והסבר את ההשפעה של תוצאות אלה על המשך הקיום היהודי בארץ-ישראל. (10 נקודות)

שם לב: פרק זה מיועד לתלמידים ולבוגרים אינטרניים בלבד.

פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד אן פראג (לכל שאלה — 20 נקודות).

עיר מדגימה — בגדד

ענה על שתיים מהשאלות 8-10.

8. מעמד התושבים וזכויותיהם בח'ליפות המוסלמית ובאירופה הנוצרית

- א. הסבר מדוע ניתן ליהודים ולנוצרים בח'ליפות המוסלמית מעמד משפטי של "בני חסות".
הצג שני ביטויים לעליונות המוסלמית על "בני החסות". (10 נקודות)
- ב. מדוע נאבקו תושבי העיר הנוצרית כדי לקבל כתב זכויות?
הסבר את האינטרסים שהביאו את אדוני העיר להעניק לתושבים כתבי זכויות.
(10 נקודות)

9. מוסדות העיר בגדד ומעמד העבדים

- א. הצג שניים ממוסדות השיפוט, הפיקוח והאכיפה שפעלו בעיר בגדד. (8 נקודות)
- ב. הסבר את המעמד המיוחד שהיה לעבד מוסלמי בעולם המוסלמי, והצג את הזכויות שלו ואת ההגבלות שחלו עליו. (12 נקודות)

10. ההנהגה היהודית בח'ליפות המוסלמית

- א. הצג את דרך המינוי של ראש הגולה ואת תפקידין, והסבר כיצד הם מבטאים את האוטונומיה שהייתה ליהודים בח'ליפות המוסלמית. (10 נקודות)
- ב. הצג את תפקידי הגאונים, והסבר כיצד תרמו הגאונים לחיזוק הקשר בין המרכז בבבל ובין הקהילות היהודיות תחת שלטון האסלאם. (10 נקודות)

עיר מדגימה — פראג

ענה על שתיים מהשאלות 11-13.

11. מעמד התושבים וזכויותיהם בח'ליפות המוסלמית ובאירופה הנוצרית

- א. הסבר מדוע ניתן ליהודים ולנוצרים בח'ליפות המוסלמית מעמד משפטי של "בני חסות".
הצג שני ביטויים לעליונות המוסלמית על "בני החסות". (10 נקודות)
- ב. מדוע נאבקו תושבי העיר הנוצרית כדי לקבל כתב זכויות?
הסבר את האינטרסים שהביאו את אדוני העיר להעניק לתושבים כתבי זכויות.
(10 נקודות)

12. התפתחות העיר פראג

- א. הסבר שני גורמים שערכו את ההתפתחות של העיר פראג עד סוף המאה ה-16.
(8 נקודות)
- ב. הסבר כיצד הפיכתה של פראג לבירת האימפריה ההבסבורגית תרמה להתפתחות העיר.
הצג שני ביטויים להתפתחות זו: אחד בתחום הכלכלה ואחד בתחום התרבות.
(12 נקודות)

13. היהודים בפראג ויחס השלטון והתושבים הנוצרים אליהם

- א. הסבר מדוע גורשו היהודים מפראג, ומדוע הורשו לשוב אליה. (10 נקודות)
- ב. הצג את תחומי העיסוק של היהודים שחיו בפראג, והסבר מדוע הם נדחקו לעסוק בתחומים אלה. (10 נקודות)

בהצלחה!